

Dénes, Eszter: The power of scale

Citation: Metszet, Vol 13, No 3 (2022),

pp 48-53,

<https://doi.org/10.33268/Met.2022.3.6>

Received: 11 May 2022

Accepted: 24 May 2022

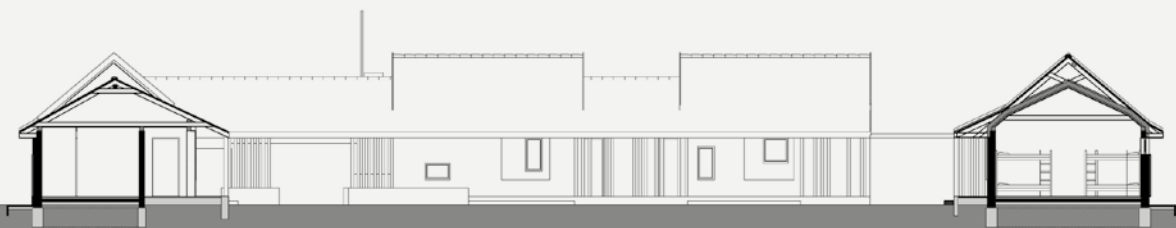
Published: 30 June 2022

**YOUTH CAMP, BALATONFENYVES,
HUNGARY - ARCHITECTS: ESZTER and
GYÖRGY DÉNES**

Not far from the vineyard town of Balatonfenyves out of scale apartment buildings and hotels can be found on the shore of the Lake Balaton. Here the client organisation and architects made a conscious decision to keep to a traditional approach regarding scale and proportion. A summer camp should be memorable, not mechanical, hence the use of known architectural forms, colours, and courtyard areas. The children staying here will feel welcomed, safe, and entertained. Shelter being provided by covered terraces surrounding a communal courtyard.

01

02

A LÉPTÉK EREJE

GYEREKTÁBOR BALATONFENYVESEN

A szőlősgazdák falujából Fenyves a harmincas évekre alakult élénk üdülőfaluvá. A jelenkor társasházépítési láza – a páratlan kilátású déli part platános sétányait az utóbbi években elárasztó, léptékükben idegen, soklakásos lakótelepei – Balatonfenyvest még nem érték el, így talán sikerül megőriznie azt az arculatát, mely minden más parti településtől máig megkülönbözteti. Nem lett zsúfolt üdülőváros, nyugalmas hétköznapijai, hatalmas szabad strandjai elsősorban a családosokat és a pihenni vágyókat vonzzák. Az egykor tudatosan ültetett másfél ezer erdei és feketefenyő – ami a település névadó jellegzetessége is – mára egyedi hangulatot és kellemes klímát biztosít.

03

03

*A mára már a szövetbe
észrevétlenül belesimuló
gyerektábor koncepciója több
helyen elvérezhetett volna*

- 01 Utcai homlokzat a főbejárattal
- 02 Metszet egy vizesblokken és egy szobán keresztül
- 03 A szobák és vizesblokkok sorolása

ÉPÍTÉSZ | ARCHITECT
Dénes György, Dénes Eszter

FOTÓ | PHOTO
Dénes György

SZERZŐ | AUTHOR
Dénes Eszter

—A legöregebb fák akár száz év történelméről is mesélhetnének, telepítésük a 19. század végére nyúlik vissza. A Balaton-felvidéki szőlőket pusztító filoxérajárványt követően a tönkrement gazdák számára gróf Széchenyi Imre parcelláztatott a déli parton. Ekkor a szőlőn kívül fákat, többek között erdei- és feketefenyő-csemetéket is telepítettek. A Budapest–Nagykanizsa között 1861-ben átadott Déli Vasút védelmére már korábban is ültettek fenyőket – talán éppen a keszthelyi Festetics grófok javaslatára –, történeti dokumentumok szólnak azonban arról is, hogy a gőzmozdonyok szikráitól hogyan égtek le olykor e valójában mediterrán növények. Maga a vasútépítés ökológiai szempontból igen ellentmondásos tevékenység volt, amelynek visszafordíthatatlan következményeit a mai napig viseli Fenyves is, melyet a 7-es út és a sínek szelnek ketté. A magyar fővárost Fiumével a Balaton déli partja mentén összekötő vasút megépítésének terve már a szabadságharc előtti hazai vasútépítési koncepcióban szerepelt. A környezeti feltételek és a Balaton vízrajzi jellemzőinek változásával azonban nem számoltak. [1] Hasonlóképpen a fenyőfák ültetésénél sem, amelyeket eredetileg a homokos talaj megkötésére, a szél megállítására telepítettek, a sekély termőtalaj és a tartósan

04

06

05

- 04 Drónfotó az utca felől
- 05 Alaprajz
- 06 Belső udvar a körbefutó tornáccal és a kerti ülőfelületekkel

magas talajvízszint miatt azonban mára veszélybe kerültek. [2] A természetvédelmi hatóság a feketefenyőt ma már nem is javasolja telepíteni, elsősorban a honos növények kiszorítása okán, így csemetéit hiába keresnénk az új gyermektábor kertjében.

—Balatonfenyves ma is árnyas, hagyományos, földszintes jellegű település, amelyből csak helyenként emelkednek ki a templomok és a közintézmények. A fák lombjai között zömében földszintes, kisebb alapterületű nyaralók bújnak meg. Akad köztük a hagyományos népi építészet gesztusait követő épület, és számos egyedi, az építési korszakra jellemző modern megoldás

is, melyekhez összefogó keretet az emberi lépték ad. Ez utóbbi a legfontosabb a hangulat tekintetében. A gyermektábor tervezője a déli part híve: a környéken töltötte gyermekkorának nyarait, tervezett a szomszédba már saját nyaralót, fonyódi háza 2018-ban üdülőépület kategóriában elnyerte az Év balatoni háza díját. Ismeri az egyedi atmoszférát, felfejtette annak minden összetevőjét.

—Ebben a környezetben állt a fővárosi II. kerületi önkormányzat gyermektábor, korszerűtlen és az idő vasfoga által megtépázott fa üdülőbarakkokkal. A felújítás igénye eleinte csak a központi kiszolgálóépületet

érintette, a faházakat csak cserélni kívánták. A megrendelő – dr. Láng Zsolt egykori polgármester és Dankó Virág egykori alpolgármester – érzékenységet dicséri azonban, hogy az építésznek az akkori kerületi főépítéssel, Gacsályi Zsolttal karöltve sikerült meggyőznie a megszokott útról való letérésről: a könnyűszerkezetes épületek helyett téglaházak épültek, melyek nemcsak használhatóságban és élettartamban, de végül árban is fel tudták venni a versenyt.

—A szűk utcában álló 4500 m²-es vízparti telken nyolc-
van 6 és 18 év közötti gyermek és nyolc felügyelőtanár
nyári üdültetését kellett biztosítani. Az építészeti alap-
gondolatot egy központi, szélvédett udvar köré szer-
veződő láncszerű épületsor képezte. Az azonos séma
szerint kialakított 12 személyes blokkok a közlekedő
szerepét is betöltő átmeneti térrel kapcsolódnak egy-
máshoz. A tornácok láncolatán át száraz lábbal és
akadálymentesen elérhető a főépületben elhelyezett
étkező. A tanári „megfigyelőállás” az utca felőli csuk-
lóponthoz került. A szűkös, és a faházakkal folytatott
árverseny által is behatárolt pénzkerethez igazodva
a falak 30-as téglából, a tető egyszerű ácsszerkezettel,
a felületek olcsó, hagyományos anyagok használatá-
val készültek. A homlokzat egyhangúságát a felhasznált,
az ár tekintetében legkedvezőbb „Tüzép-ablakok”
változatos mérete és játékos homlokzati kiosztása hiva-
tott oldani. Az ismétlődő alaprajzi elrendezés szigorát
felelteti, egyben a tömeg tagoltságát adja – a változatos

rajzolatú tornác alátámasztásain túl – a tetők játéka:
a nagy belmagasságú hálótérnek fölé a jó klíma érde-
kében átszellőztetett tetőtér borul, míg a fürdőblok-
koknál a tető gerince az alacsonyabb belmagassághoz
igazodik. A nyári meleg elől a hűsítő tó vizén túl be lehet
húzódní a főépület fedett-nyitott társalgójába, az abla-
kokat is árnyékoló tornácok vagy a Balaton felől érkező
– olykor viharos – szelektől védett udvar fái alá. A háló-
termekben – hogy a nyaralás éjszakai ne a verítékben
úszásról szóljanak – a kellemes hőmérsékletet bonyo-
lult gépészeti rendszerek nélkül biztosítja az egyszerű,
átszellőztetett padlás, és az egymással szemben elhe-
lyezett, állandó légmozgást biztosító ablakok rendszere.
A bódéépítészet helyett az állandóságot sugározza
a szépen öregedő, patinásodó, szükség esetén alacsony
költségekkel felújítható anyagok használata.

—Egy gyerektábor esetén a kertnek főszerepet osztá-
nak. Kedves Zsófia az épületnél ismertetett gondolat
mentén tervezte a környezetet, melyben a természe-
tes anyagok és egyszerű megoldások dominálnak.
Kiemelt szerepe van a központi, zártabb udvarnak,
ahová a magas talajvizet is kompenzáló, az épületek
mértánias voltát lágyító, fákkal árnyékolt növényágya-
kat helyeztek. Íves vonalvezetésű szegélyeik padként is
funkcionálnak. Az épület bekerülési költségéhez képest
is jelentős tétel volt a szabvány által előírt többfunk-
ciós, gumiburkolatú sportpálya, melyről eltérni nem
lehetett. A parti nádashoz kis sétány vezet, kiépített

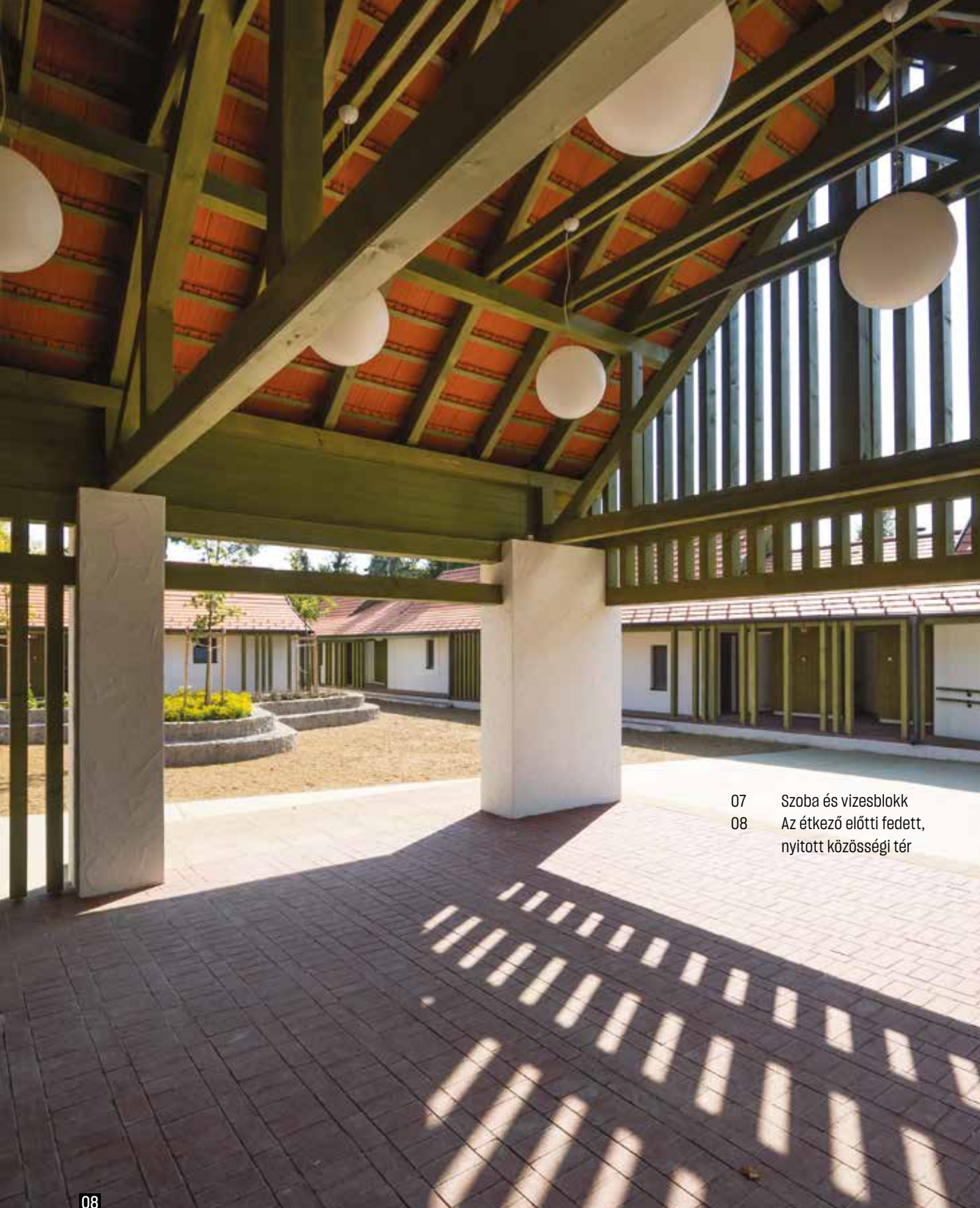
07

tűzrakó helyekkel, ahol nagy, körbeülős, éneklős tábor-tüzeket tartanak. A balatoni nyarakon nélkülözhetetlen pingpongasztalok az épületek utcafronti takarásában sorakoznak. A növényzetet a magas talajvízszinthez kellett igazítani. A gyorsan árnyékot adó fajok mellett a kiemelt ágyásokban nyáron virágzó, színes évelők pompáznak.

—Balatonfenyves egyike a déli part utolsó, léptékét még rendületlenül őrző településeknek. Visszatekintve az építési folyamatra, jól látszik, hogy a mára már a szövetbe észrevétlenül belesimuló gyerektábor koncepciója több helyen elvérezhetett volna. A megbízási folyamat számtalan elágazási lehetőséget rejtett a típusfaházaktól kezdve az egyes, nyilvánvalóan elavult vagy éppen túldimenzionált szabványokig. Hiábavaló az építészeti ötlet egyedisége, ha nem áll mellette egy értő és hosszú távon gondolkodni akaró megbízó, és nem erősíti a gondolatot egy elhivatott kerületi főépítész, valamint egy, a szakmáját szerető kivitelező.

—Manapság, amikor néhány kilométerrel arrébb, a léptéket megtörő luxus(nak mondott) apartmanházak nőnek ki (lásd Balatonszemes, Fonyód, Siófok stb.) egyre-másra a földből – településképi jóváhagyás mellett –, bizony helyén kell értékelni a megbízó ezen kvalitásait. Jogosan merülhet fel bennünk az a kérdés is, milyen az a településrendezési terv, melynek alapján a hetvenes években látott vehemenciával dúlható fel még ma is a magyar tenger partja? Sajnos e tervek a part mentén bizony több aknát is rejtene, a környezettől teljesen idegen beépítési mutatókkal és magasságokkal. A beruházók érdeke ezek maximális kihasználása. Ezen aknákról sokszor a település vezetői sem tudnak, így az új építésekkel szemben tehetetlenek. Kevesen tudják, hogy az egy-egy telket érintő túlzó szabályozásokat kártérítés kötelezettsége nélkül lehet viszont módosítani, ha a területre korábban meghatározott

időn belül nem adtak be építési engedélyt. Számos, mostanában értékesíteni kívánt egykori üdülő, parlagon hagyott telek esetében a szabályozások időben meglepett módosítása garantálhatná a lépték, a hangulat megőrzését. Ennek hiányában az összkép továbbra is torzul. Az elmúlt évek és hónapok lépték nélküli, sokszor arctalan beruházásait tekintve pedig mondjuk ki: szomorú jövő elé nézünk. A károk pedig visszafordíthatatlanoknak tűnnek. A gyerektábor sorsa szerencsésen alakult, de ezt a (nem létező) tervszűri vagy tervtanács, a léptékváltás okozta sebzéseket meg nem akadályozó helyi előírások nem garantálták, az csak a megrendelő általános arányérzéken és az építész hozzáállásán és rábeszélőképességén múlott. Az építészeti minőség és a nemzeti vagyonként értékelendő balatoni régió harmonikus építészeti és táji arculatának feltétele az elkötelezett személyes példaadásban és a mainál jóval erősebb, a laikusok felé is megfelelően kommunikált szakmai összefogásban rejlik. Ez utóbbira jó példa az Év balatoni háza pályázat, melynek célja a minőségi építészet népszerűsítése, a Balaton környezetében épített példaértékű épületek fókuszba helyezése. A Nők a Balatonért Egyesület (NABE) és a Balatoni Szövetség által – a Miniszterelnökség építészeti és építészeti helyettes államtitkársága támogatásával – meghirdetett az Év balatoni háza építészeti pályázat fődíját középület kategóriában idén a déli part hangulatát hirdető, a hely szellemiségét, a hagyomány tisztelőjét és korunk hangját egyszerre megjelenítő fenyvesi gyerektábor nyerte. A bódéépítészet helyett az állandóságra és a minőségre szavazó beruházási folyamat sikerét a gazdaságosan üzemeltethető, a szerkezetelvűség és művészi arányok elegyét sugárzó épületegyüttes tervezője, megbízói és használói számára a 2020-ban adományozott Pro Architectura díj koronázta meg.

07 Szoba és vizesblokk
08 Az étkező előtti fedett,
nyitott közösségi tér

08

IRODALOM / REFERENCES

- [1] Kubinszky, Mihály: Volt egyszer egy Déli Vasút, *Magyar Szemle*, Vol 10, No 7-8 (2001), pp 185-190.
[2] Csontos, Péter (ed): Feketefenyveseink kutatása, MTA-ELTE Elméleti Biológiai és Ökológiai Kutatócsoport, Budapest 2007, hozzáférhető: <<https://mek.oszk.hu/04400/04450/04450.pdf>> [utolsó belépés: 2022-05-23].

ÉPÍTÉS: Dénes György, Dénes Eszter (DNS-Építésműterem Kft.) | TÁJÉPÍTÉS: Kedves Zsófia | TARTÓSZERKEZET: Bánhidi Lászlóné |
ÉPÜLETGÉPÉSZET: Vörös Tamás | ÉPÜLETVILLAMOSSÁG: Sindelyesné Balla Krisztina | KONYHATECHNOLÓGIA: Palainé Straub Ágnes | TŰZVÉDELEM:
Németi Róbert